

דבר הרהיבית

י"ד ע"י הרה"ג ר' יהושע נחמן שליט"א מרבני בית ההוראה לענייני ריבית

גליון חזרה
חג הפסח
תשפ"ג
שאלות בעניני איסור
ריבית

גליון חזרה על גליונות צ' – צ"ט

לומר למלוה איזה סוד בגלל ההלואה: [גליון צ"ב – צ"ה]

מעשה שהיה שאחד ביקש מחבירו שיתן לו הלואה של כסף, וחבירו אמר לו שמוכן להלוות לו, וזה שביקש את ההלואה אמר לו שבגלל שאתה מוכן להלוות לי כסף אומר לך בסוד את המטרה שלזה אני צריך את ההלואה, והמלוה נהנה לשמוע ממנו מידע זה, [שזה היה טובה בשבילו לדעת עינין זה], ובאו לברר אם יש בזה חשש ריבית

ויש לחלק את השאלה לג' חלקים: 1. אם הלוה עדיין לא קיבל את ההלואה, ורוצה לומר למלוה איזה סוד כהכרת הטוב על שמוכן להלוות לו. 2. אם כבר נתן לו את הכסף בהלואה ובשעת הלוואה או במשך התקופה של ההלואה אמר לו איזה סוד. 3. אם הלוה כבר לוח את הכסף אבל אומר לו רק לאיזה מטרה היה נצרך את ההלואה.

תשובה

א. אסור ללוה לומר למלוה דיבור שיהנה לשמוע

יש להקדים שיש איסור על הלוה לומר למלוה איזה דבר שיהנה המלוה לשמוע, כדאיתא במשנה, 'רבי שמעון אומר, יש רבית דברים, לא יאמר לו, [הלוה לא יבוא להודיע למלוה], דע כי בא איש פלוני ממוקום פלוני והוא הדין כל סוד שיכול המלוה ליהנות לשמוע ענין זה.

ב. לפני ההלואה אין איסור ריבית דברים

אולם יש לציין שאיסור ריבית דברים, כתבו הרבה פוסקים שזה אסור רק בתקופה של ההלואה, אבל לפני ההלואה, או לאחר שכבר החזיר את ההלואה אין איסור זה, אם כן באופן שעוד לפני ההלואה אומר הלוה איזה סוד, אין שייך איסור זה.

ג. אם אומר לו במפורש שבגלל ההלואה אומר לו - יש איסור גם לפני ההלואה.

אולם כתבו כמה פוסקים שאפילו לפני ההלואה שאין איסור ריבית דברים, זה דוקא כל שאינו מקשר להדיא להלואה, כגון שהלוה בא להקדים שלום למלוה סתם, שמכיון שאינו אומר למלוה שבא בגלל ההלואה אין איסור, אבל אם אומר למלוה בפירוש שבא להקדים לו שלום בגלל שאמר לו שיתן לו הלוואה באופן כזה יש איסור גם קודם ההלואה, אם כן אף בציור זה אם אומר לו להדיא שבגלל שאמר לו שיתן לו הלוואה לכן אומר לו סוד זה, יש לאסור אף קודם הלוואה לפי שיטה זו.

ד. לומר לאיזה צורך צריך את כסף ההלואה יש להקל יותר

אולם במקרה שאינו אומר לו סוד סתם אלא שאומר לו רק לאיזה מטרה לוקח את הכסף ההלואה יכול להיות שיותר יש לצדד להיתר שאין זה תוספת על ההלואה, אלא זה רק כחלק מההלואה, וצ"ע.

העולה להלכה

לומר סוד למלוה

א. סתם לומר סוד למלוה, יש בזה איסור [ריבית דברים].

ב. לפני ההלואה אין איסור ריבית דברים,

ג. אם אומר לו במפורש שאומר לו את הסוד בגלל שיתן לו אחר כך הלוואה, יש איסור ריבית אף קודם ההלואה.

ד. אולם לומר לו לאיזה צורך צריך את הכסף יש לצדד שמותר.

דבר העורך

לרגל ימי הפסח

ברוך ה' שזכינו להוציא לאור עוד גליונות בהלכות ריבית, שרבים ראו וזכו להתעורר לחשוב על עסקיהם שלא יהיה בהם חשש איסור ריבית, זוכים אנו שוב להקדיש גליון מיוחד חזרה לקראת ימי חג המצות.

ונעתיק קצת בקשר איסור ריבית ליציאת מצרים, בגמרא פרק איזהו נשך דף סא: 'אמר רבא' למה לי דכתב רחמנא יציאת מצרים ברבית, יציאת מצרים גבי יציאת, יציאת מצרים במשקלות, אמר הקב"ה אני הוא שהבחנתי במצרים בין טפה של בכור לטפה שאינה של בכור [ברש"י שהבחנתי במצרים. הרי שבאו עשרה חוקים על מצירת אחת ונתעבה מהן בעשר עבורין עשר בסורות שהן בסורות של אביתן. סלך מתן: אני הוא שעתידי ליפרע ממי שתולה מעותיו בבכרי ומלוה אותם לישראל ברבית.

וברמב"ם [הלכות מלוה ולוה פרק ד הלכה ז] **כתב זה לשונו** "כל הכותב שטר רבית [עם עדים] הרי זה ככותב ומעיד עליו עדים שפכר בה' אלהי ישראל.

וכן כל הלוח ומלוה ברבית בין לבין עצמן [בלא עדים] הרי הן ככופרים בה' אלהי ישראל ונכפרו ביציאת מצרים שנאמר 'את פספך לא תתן לו בנשך' וגו' 'אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים'.

ובמגיד משנה כתב זה לשונו, פ"י שהן כופרין בהשגחה ויציאת מצרים שהיו בה מופתים מחודשים מורה על ההשגחה ונמצאו כופרין בה' בהכרח.

פירוש שהרמב"ם הביין מדברי גמרא אלו, שמי שמאמין ביציאת מצרים, הרי הוא מאמין גם שהקב"ה הוא זה שמנהיג את העולם וממילא כשיש לו נסיון כשנותן הלוואה לחבירו ורוצה להרויח מהלוה על ידי ההלוואה, [או ריבית ממש או שאר טובות שהם גם כן אסורים משום ריבית], **בודאי אם יזכור יציאת מצרים, לא יעבור על איסור ריבית כדי להרויח כסף, ואם חלילה עבר על איסור ריבית במזד בודאי שלא הבין ענין יציאת מצרים.**

ולכן בימי החג הזה יש לנו להתבונן היטב במצוות סיפור יציאת מצרים, כדי שבעזרת ה' נוכל לקיים כל המצוות שתלאן הכתוב ביציאת מצרים, ולחיות באמונה בה'.

ברכת מזל טוב
להרה"ח ר' אהרן פריינד שליט"א
לרגל שמחת לידת הנכדה אצל חתנו
הבה"ח יעקב מ"י

ברכת מזל טוב
להרה"ח ר' משה צבי קליין שליט"א
לרגל שמחת לידת הנכדה אצל חתנו
הרה"ח ר' יוחנן הרשקוביץ שליט"א

לבקש מהלוח שיקנה לו איזה דבר ועם זה ישלם לו את החוב [גליון צ']

שאלה האם יכול המלוה לבקש מהלוח שנסע לחוץ לארץ שיקנה לו שם בגדים בזול, ועם הכסף שקונה לו את הבגדים עם זה ישלם לו את החוב.

2. באו לברר לפי איזה שער יש לחשב את התשלום לפי היום שקנה לו חבירו בחוץ לארץ או לפי השער שנותן לו את הבגדים בארץ ישראל

תשובה

מהחוב, ולדוגמא אם בשעה שמביא לו את הבגד לארץ ישראל כבר שוה הדולר 3.30 אסור ללוה להחזיר למלוה אחר כך עוד 170 ₪].
ואם אין יודעים כמה היה שוה ביום שקנה לו את הבגד, יש להקל שהלוה יחזיר למלוה כמה שמשערים בערך שהיה שוה בזמן ההיא].

ג. אם אינו רגיל [לא היה טובה זו לשאר אנשים]

היינו באופן שלסתם אנשים לא היה הלוה עושה טובה זו להכנס לחנו תבחוץ לארץ ולהביא את הבגדים לארץ ישראל, אסור לו לעשות טובה זו למלוה בחנם.

ואם בכל זאת רוצה המלוה שיעשה לו טובה זו, יכול לשלם לו, [או לנכות לו מהחוב] כמה ששוה לעשות טובה זו, וסכום זה ישלם לו, [או ינכה לו מהחוב].

א. אם רגיל לקנות גם לשאר אנשים

באופן כזה שהוא רגיל והיה עושה לו טובה זו גם בלא ההלואה, יכול גם עכשיו לעשות לו טובה זו, [ואין זה נחשב שמוסיף לו יותר בשעת פרעון שכתב השולחן ערוך הרב שיש לאסור אף ברגיל, כיון שאינו מוסיף לו עוד חוץ מפרעון החוב, אלא זהו צורת החזרת החוב].

ב. ולענין לפי איזה סכום יחשב את החוב

לדוגמא אם קנה בחוץ לארץ בגד בשווי \$100, והחוב היה 500 ₪ בארץ ישראל, בסתמא ינכה לו מהחוב לפי מה שהיה שוה השקל ביום שקנה לו חבירו את הבגד בחוץ לארץ שמיד נחשב שכבר החזיר לו את הבגד, [לדוגמא אם אז היה שוה 3.50 ינכה לו 350 ₪

שהלוה עושה הנחה למלוה [גליון צ"א]

אם הלוה בא לעשות מלאכה בביתו של המלוה, [לדוגמא חשמלאי] והוא רוצה לעשות הנחה למלוה האם יכול גם עכשיו לעשות לו הנחה.

תשובה

3. וממילא פשוט שהוא הדין שלא יעשה הלוה למלוה הנחה בשעת פרעון החוב, שנראה שבגלל ההלואה עושה לו יותר זול.

4. ואם הלוה רגיל תמיד לעשות הנחה למלוה, באופן זה מותר לו לעשות לו הנחה גם עכשיו שהיה כאן הלוואה.

1. אם הלוה אינו רגיל לעשות הנחה למלוה, אסור שיעשה לו הנחה בתקופה של ההלואה.

2. ואפילו אם המלוה אינו יודע שעושה לו יותר זול, [כגון שאין ידוע המחיר של העבודה], אפילו באופן זה אם הלוה יודע שעושה לו יותר זול בגלל ההלואה, אין להקל.

לעשות בחוזה קנס המתרבה [גליון צ"ח]

האם מותר לערוך חוזה ולהכניס סעיף שזמן התשלום זה בראש חודש, ואם לא ישלם לו עד ה' בחודש יהיה קנס 100 ₪, וכן הלאה על כל 5 ימים עוד קנס של 100 ₪.

תשובה

ועל ידי היתר עיסקא יש להתיר, [והכוונה שנחשב כאילו הלוה שילם לו את הסכום וחזר המלוה והלוה לו את הכסף בעיסקא שיתן לו רוחים ממה שירוויח מכסף הזה]
אולם גם בזה אין להתיר רק קנס כסכום ששייך להרוויח מההלוואה, ולא קנס על סכום גדול.

אפילו שבדרך מקח וממכר מותר לעשות קנס, [אפילו שבהלוואה ממש, אסור מדרבנן להטיל קנס על הלוה אם לא ישלם], אבל דוקא קנס חד פעמי מותר, אבל לכתוב כך שאם לא ישלם יוסיף על כל איחור עוד זה אסור.

לשלם מראש על מצות מצוה [גליון צ"ט]

ישנם הרבה ראשי חברות שדורשים שישלמו את כל הכסף מראש בשעת ההזמנה, ויש לברר אם יש בזה חשש איסור, מה שלוקחים את הכסף מראש, ומצד שני מבטיחים לשמור את המחיר

תשובה

שרוצים לקנות את המצות אם הוא יחזור בו], באופן כזה יש להסתפק אם יש היתר לשלם למוכר את הכסף מראש, שיוכל להיות שנחשב פסיקה באיסור, [ומצד שני אולי יש בזה היתר שאין שומתו ידוע, שאנשים לו יודעים בדיוק מחיר של מצות].

[ולכן באופן שרוצה שהארחאי שילמו את הכסף מראש, הנכון שיפרסם 1. שצריך לשלם בזמן ההרשמה, [ויאמר לזה שאחראי על ההרשמה שגם מי שמשלם אחר כך כגון בצ'ק דחוי, גם כן נחשב שנרשם], 2. או יש להתיר על ידי היתר עיסקא, [3. או [עצה שאינו כל כך למעשה] שיאמר שאינו מבטיח את המחיר, ואם חלילה יעלה המחיר יצטרכו להוסיף לשלם כמו אלו שישלמו אחר כך].

א. אם מוכן ראש החבורה לקבל תשלום גם אחר כך [כגון על ידי צ'ק דחוי לשעה שייאפו ויקחו את המצות] מותר לכתחילה לשלם את הכסף מראש, שניכר שעיקר המטרה שלו זה למען סדר הטוב שידע שכבר מסודר ענין התשלום, ואינו מבטיח את המחיר בגלל ששילמו את הכסף מראש, אלא בגלל שנרשמו מראש.

ב. וכן אם הסיבה שדורש את כל הכסף מראש זה כדי שיהיה בטוח שהקונה לא יחזור בו, ושלא יגרם לו הפסד, [שבלי זה חושש אולי לבסוף לא יקנו ממנו] גם כן מותר לדרוש את הכסף מראש.

ג. אבל אם אין אחד מהיתרים אלו [1. שדורש את כל הכסף עכשיו, 2. ואינו מפחד שהלוקח יחזור בו, שיש מספיק אנשים

הַפְּנֵה שֶׁל הַיְלָדִים

אומר לחברו שישיש בבית הנכנסת אדם שמחלק ספריות [גליון 94]

בשבת אחת הגיע לבית המדרש אורח והתחיל לחלק ספריות, והילדים נגשו אליו לבקש ממנו ספרי' ונתן להם. היה שם ילד אחד שביים חמישי לזה בסף מחברו [5 ט], עכשו שראה שישיש אורח שמחלק ספרי' נגש לחברו והודיע לו שיכול לגשת לארח הזה ויקבל ספרי'. יש לשאל אם יש בזה אסור רבית מה שמודיע לחבר שישיש אורח שמחלק סופי מיוחד, או שאין בזה אסור [בגלל שהוא לא נתן לחבר כלום].

תשובה

אם הוא היה חבר שלו [או שעל ידי החלוקה נהיה חבר שלו] ולכן אומר לו שישיש מי שמחלק סופי, אין בזה אסור. אבל אם אינו ממש חבר שלו, אלא שרוצה להנות אותו, אסור לו ללכת להודיע למלוח שישיש אורח שמחלק סופי מיוחד.

לתן משלוח מנות למלוח [גליון 97]

ילד שרוצה לתן משלוח מנות לחבר, אבל הוא לוח בסף מחבר הזה האם מתר לו לתן לו משלוח מנות.

תשובה

אם הוא חבר טוב שלו שרגיל לתן לו משלוח מנות, וגם בלי החלוקה, היה נותן לו משלוח מנות, באופן זה מתר לו גם עכשו לתן לו משלוח מנות, אבל אם אינו חבר כל כך טוב שלו, ורק בגלל שהלוח לו לכן רוצה לתן לו משלוח מנות באופן זה אסור שיתן לו בשנה זו משלוח מנות.

על כל יום אחור ישלם עוד גוגו אחד קנס [גליון 98]

ילד אחד מכר בחידור מצרים מהמשלוח מנות שלו, ואומר שמוכן שישלמו לו אחר כך, אבל מי שיאחר מלשלם, יעלה כל יום הסכום עוד גוגו אחד, האם מתר לעשות כן

תשובה

מתר לעשות קנס פעם אחת, אבל אסור לעשות קנס שיעלה עוד ועוד.

המלוח מבקש הנחה מחבר שנתן לו הלוחה [גליון 90]

ילד אחד לוח מחברו גוגואים, אחר כך בא המלוח לשפר מהלוח כמה ספרים, אמר לו הלוח שהמחיר הוא 2 גוגואים לספר, בקש ממנו המלוח שרוצה לקחת 3 ספרים ושיעשה לו הנחה, והלוח הסכים שישלם לו רק 5 גוגואים יש לשאל האם יש בזה אסור רבית?

הדין בזה

שאסור ללוח לעשות הנחה למלוח.

אבל אם הוא חבר מאוד טוב שלו ורגיל לעשות לו הנחות גם בלי החלוקה, מתר גם עכשו לעשות לו הנחה.

לוח שמוכן לעשות טובה למלוח [גליון 91]

ילד אחד לוח מחברו 20 גוגואים, לאחר כמה ימים, בקש חברו [המלוח] ממנו שיעשה לו טובה לקנות לו בחנית איזה ממתק, יש לשאל אם יש בזה אסור מה שהלוח מוכן לילך לקנות בשביל החבר דברים בחנות.

תשובה

אם הלוח יודע שהיה חלף לקנות בשבילו גם בלי החלוקה, ובגלל שהחנות קרוב לבית שלו, או שהוא חבר מאוד טוב שלו מתר לו גם עכשו לטרח בשבילו.

אבל אם יודע שאם לא היה כאן החלוקה לא היה טורח בשבילו, אין בזה חתר.

לוח שאומר לו את הסוד איך עושה את הקוסמוט [גליון 92]

93

ילד אחד עושה כל מיני פטנטים, יום אחד לוח מחברו כמה שקלים, ואחר כך עשה אותו ילד איזה קוסמות, ובקש ממנו חברו המלוח שיגלה לו איך עושה את זה, שאלו את המלמד אם יהיה בזה אסור רבית אם יגלה לו מה עשה.

תשובה

אם הלוח עדין לא החזיר לו את החוב, אסור שיגלה לו איך עושים את הקוסמות.

אם כבר החזיר לו את החוב, מתר לגלות לו, ויעדיף שלא יאמר לו שבגלל שעשה לו טובה שהלוח לו לכן אומר לו את הסוד.

מבקש מחבר שיידאג שחבר אחר יתן לו הלוחה, ורוצה לתן לו ממתק [גליון 95 – 96]

ילד אחד רצה ללוות מ'יוסי' [שידעו שישיש לו הרבה גוגואים], הלוחה של 30 גוגואים, אבל חשש ש'יוסי' לא ירצה להלוות לו, לכן בקש מחבר שלו שמואל שיבקש מ'יוסי' שיסכים להלוות לו 30 גוגואים, ובאמת שמואל השיג לו הלוחה מ'יוסי'.

שואל היילד אם יכול לתן לשמואל ממתק על זה שהשיג לו הלוחה של 30 גוגואים.

ציור ב' ששמואל שכנע את 'יוסי' שיכול להלוות ליילד הזה, ואינו צריך לפחד, ו'יוסי' שמע לו והלוחה ליילד הזה 30 גוגואים, בציור הזה מתר ליילד הזה לתן ממתק לשמואל, [על שדאג לו להלוחה] בגלל ששמואל אינו המלוח שלו אלא יוסי.

ציור א' ש'יוסי' אמר לשמואל, אני איני סומך על היילד הזה, אני מוכן להלוות לך 30 גוגואים, ואם אתה רוצה את היכול להלוות לו, באופן זה אסור ליילד לתן לשמואל ממתק, בגלל שגחשב ששמואל לוח מ'יוסי' והלוחה ליילד השני, ו'יוסי' מתר לו לתת ממתק ביון שאינו המלוח שלו.

טלפון בית ההוראה משעה 8:00 בבוקר עד 1:00 בלילה
02-501-5920

נשמח לקבל הארות והערות בעניני הגליון אפשר לפנות
בטלפון 0548447085 או במייל 0548447085@gmail.com

שאלות שנתלבנו בגליונות שנים שעברו [גליון כ"ח]

ללוות מצות מאחיו בימי הפסח

מעשה שהיה במשפחה שנסעו באחד מימי חול המועד להתארח אצל ההורים, ושכחו שם את קופסת המצות, וכשחזרו רצו לשאול מהשכנים [שידעו שהם משתמשים באותו סוג מצות מאותו חברה, ואותו כשרות] כמה מצות שיחזירו להם מחר, האם יש חשש הלואה סאה בסאה.

תשובה

כמדומני שלא שייך בזה, מכיון שאין שער ידוע למצות לימי חול המועד פסח, [הגם שלפני יום טוב יש קצת שער, אבל בפסח לא].

ה. היתר עשאו דמים

וכדי להתיר יש להם לעשות היתר עשאו דמים, היינו שיסכם שהוא מבקש עכשיו מהשכן שיתן לו 5 מצות לדוגמא, ישערו כמה משערים שווי מצות אלו, לדוגמא 70 ש, [באמת אין ידוע מחיר ל5 מצות באמצע ימי הפסח, ואינו חייב להיות המחיר מה שהשכן שילם לפני פסח כשהזמין מצות, שהרי עכשיו בימי הפסח יכול להיות ששוה יותר] והשכן מתחייב שהוא יחזיר לו מצות מסוג זה בשווי 70 ש, ואם יתייקר הרבה לא יחזיר לו רק מצות ששוה 70 ש.

ו. עשאו דמים בשבת ויום טוב

ואם בשבת או יום טוב רוצה ללוות משכן מצות, שאז אי אפשר לסכם על מחיר, יכול לסכם עם השכן אני לוקח ממך עכשיו 5 מצות, ולאחר השבת נסתדר בעזרת ה', שבאופן זה לא התחייב בשעת הלואה להחזיר לו סכום מצות שלוח, ולכן שוב אין איסור ריבית בעצם הלואה, ומצד שני בודאי במוצאי שבת מחוייב לבוא להסדר תשלום, ולהחזיר לו את המצות, ואינו יכול לומר, הרי בשבת לא התחייבתי לך להחזיר לך 5 מצות, שהרי בודאי מכיון שלקח מצות מהשכן מחוייב להחזיר לו את מה שלקח ממנו, אלא שאם יתייקר המצות באמת לא יהיה מחוייב להחזיר 5 מצות יקרות, מכיון שלא זה מה שהתחייב להחזיר לו.

העולה להלכה

- א. אם יש ללוה מצה אחת בביתו או באותו עיר – בודאי מותר ללוות מצות,
- ב. [ואם יש ללוה מצות רק בעיר אחרת, תלוי אם יש לו תכנית להגיע לשם].
- ג. אם לוח רק מצה אחת או שתיים, שזה דבר מועט בודאי מותר ללוות.
- ד. ואם לוח הרבה מצות, ואין לו, ישער כמה שווה המצות וסך זה יתחייב להחזיר לו. ועדיין צ"ע.

בגליון ס"ח נתלבן גם סוגיא בפרק ערבי פסחים דף קיה; שאמרו שם בגמרא, ר' נתן אומר 'אָאָמַת ה' לְעוֹלָם' דגים שבים אמרוהו, כדרב הונא דאמר רב הונא ישראל שבאותו הדור מקטני אמנה היו וכדדרש רבה בר מרי מאי דכתיב (תהילים קו-ז) וימרו על ים בים סוף מלמד שהמרו ישראל באותה שעה ואמרו כשם שאנו עולין מצד אחד, כך מצריים עולים מצד אחר, אמר לו הקב"ה לשר של ים פלוט אותן ליבשה אמר לפניו רבש"ע כלום יש עבד שנותן לו רבו מתנה והחזיר ונוטל ממנו, אמר לו אתן לך אחד ומחצה שבהן, אמר לו רבש"ע יש עבד שתובע את רבו אמר לו נחל קישון יהא לי ערב, מיד פלט אותן ליבשה ובאו ישראל וראו אותן שנאמר וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת עַל שֵׁפֶת הַיָּם, מאי אחד ומחצה שבהן דאילו בפרעה כתיב שש מאות רכב בחור, ואילו במיסרא כתיב 'תִּשְׁעָ מֵאוֹת רֶכֶב בְּרָזָל' ... [וכשהיה הנם במיסרא] באותה שעה פתחו דגים של ים ואמרו 'אָאָמַת ה' לְעוֹלָם'.

העתקנו דברי החת"ם סופר [פרשת בשלח] למה לא היה בזה איסור משום ריבית, [שיודעים אנו שהקב"ה מקיים את כל התורה], בזה שהים סוף הִלָּח 600 רב בחור וקיבל בחזרה 900 רכב בחור, תירץ החת"ם סופר על זה וזה לשונו: מכאן רמז למה שאמרו חכמים [ב"מ עה]. מלוח אדם לבניו ובנותיו בריבית ואינו חושש.

והיינו שמכיון שכל העולם כולו וכל מה שיש בעולם שייך הכל להקב"ה, וגם לאחר שכבר נתן הקב"ה לים סוף את המצריים עדיין נשארו המצריים בידו של הקב"ה, לכן אין שייך בזה כלל שם הלואה, ומכיון שלפי הנראה היה כאן הלואה לכן החזיר הקב"ה לים יותר, ולכן לא שייך איסור ריבית, וצריך לומר, שהגם שאמרו שם בגמרא, ולית הלכתא הכי, שלהלכה אסור מדרבנן להלוות בריבית אף לבניו ובני ביתו, מחשש דילמא אתי למיסרד, צריך לומר שמכל מקום כלפי שמיא לא שייך דילמא אתי למסרד. [ועוד כתבנו על פי האור החיים הקדוש ליישב, ואין כאן מקום להאריך]